

З впровадженням напівкарликових сортів у виробництво в багатьох спеціалістів з'являлись думки про те, що у таких сортів недостатньо розвинена коренева система та листова поверхня. Дослідженнями встановлено, що у сортів Одеська напівкарликова та Обрій коренева система складає до 12 % від загальної біологічної маси, в той час, коли у високорослого сорту Одеська 51 лише 8 %. Забезпеченість листовим апаратом вивчали у напівкарликових сортів Обрій і Південна зоря та у високорослого сорту Одеська 51. На початку вегетації напівкарликові сорти в деякій мірі поступаються високорослим за листовим індексом, але уже в фазі стеблутворення та наливу зерна цей показник у сорту Обрій складає 3,49, що на 1,4 вище, ніж у сорту Одеська 51. І значно вищий листовий індекс був у сорту Південна зоря – 6,85.

УДК 633.11:631.6 (477.72)

Л.О. УСИК

Інститут зрошуваного землеробства НААН, Україна

СЕЛЕКЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ПІДВИЩЕННЯ АДАПТИВНОГО І ПРОДУКТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Урожайність головної зернової культури – пшениці озимої залежить від генетичного потенціалу сортів, передових технологій вирощування, ґрунтово-кліматичних умов зони. На півдні України високі і стабільні урожаї формують зимостійкі і термостійкі біотици пшениці м'якої озимої, толерантні до поширених шкочочинних фітопатогенів (борошнистої роси, бурої іржі, септоріозу, корневих гнилей та інших).

У завданнях селекціонерів залишаються вирішення проблем створення сортів з високим адаптивним потенціалом, а також пошук нових ефективних методів оцінки за цим показником. В Інституті зрошуваного землеробства НААН приділяється значна увага розв'язанню теоретичних та практичних питань селекції адаптивних ознак пшениці озимої. Селекціонери працюють над вирішенням наступних завдань:

1) поглибити розробки генетичних принципів доборів та оцінювань короткостеблових морфобіотипів, які у бажаних співвідношеннях поєднують у своїх фенотипах ознаки адаптивності, продуктивності та якості зерна;

2) удосконалити методику ідентифікації генотипів озимої пшениці з підвищеними адаптивним і продуктивним потенціалами, підвищити ефективність селекції;

3) залучити у гібридизацію кращі genoносії з метою подальшого вивчення генетики їх цінних ознак і створення вихідного селекційного матеріалу з комплексом ознак адаптивності, продуктивності та якості зерна;

4) дослідити вплив генів короткостебловості на морфологічну структуру рослин з високими показниками адаптивності, ознак продуктивності та якості зерна;

5) виконати комплекс фенологічних спостережень та оцінювань у різних розсадниках і сортовипробуваннях озимої пшениці;

6) виділити і розмножити перспективні високоврожайні, високоякісні з підвищеними адаптивними можливостями сорти озимої м'якої пшениці;

7) вести первинне насінництво сортів озимої м'якої пшениці: Херсонська безоста, Херсонська 99, Кохана, Овідій, Благо, Марія, Конка, Бургунка, Анатолія, Леда і Кошова та інших перспективних номерів.

У Державному реєстрі сортів рослин України на 2016 р. знаходиться 10 сортів пшениці м'якої озимої: Херсонська безоста, Херсонська 99, Росинка, Овідій, Кохана, Благо, Марія, Конка, Бургунка, Анатолія і 3 сорти пшениці твердої озимої: Дніпряна, Кассіопея, Андромеда. Новостворені сорти Бургунка і Анатолія у держсортвипробуванні показали високий рівень однорідності за всіма ознаками ВОС-тесту і перевищували стандарт за показниками стійкості до біотичних і абіотичних факторів.

Удосконалена модель сортів озимої пшениці для зрошуваного землеробства Півдня України – це короткостебловість (довжина стебла 70-80 см), високопродуктивний колос за наявності на кожному квадратному метрі не менше 600-650 продуктивних стебел, «реконструйований» листковий апарат (ширина 1,5-2,0 см, довжина 18-20 см, кут розташування по відношенню до стебла 15-45°), відносно короткий період яровизації, велика зернівка, синхронність пагоноутворення, висока стійкість до біотичних і абіотичних факторів середовища.